Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
Správa slovenských jaskýň, Liptovský Mikuláš

PROGRAM ZÁCHRANY
Mojtínska priepastná jaskyňa

Spracoval: Pavol Staník, Ing. Peter Gažík

Liptovský Mikuláš, 2016

1. Súčasný stav prírodnej pamiatky

1.1. Vyhodnotenie doterajšej ochrany chráneného územia

1.1.1. Východiskové údaje

a) Základné údaje

Podľa § 24 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (ďalej len „zákon“) sú všetky jaskyne na území Slovenska prírodné pamiatky. V jaskyniach platia osobitné zákazové ustanovenia, ktoré určuje § 24 ods. 4 a 5 zákona. Všetky jaskyne sú podľa Ústavy Slovenskej republiky vo vlastníctve štátu a Štátna ochrana prírody, Správa slovenských jaskýň ako odborná organizácia Ministerstva životného prostredia SR zabezpečuje starostlivosť a ochranu jaskýň na celom území Slovenskej republiky.

Mojtínska priepastná jaskyňa (Rcis 366) (alternatívne názvy: Májová priepasť, Priepasť na Rovni) sa nachádza v geomorfologickom celku Strážovské vrchy, v podcelku Zliechovská hornatina, v katastrálnom území obce Mojtín. Vchod leží v nadmorskej výške 636 m. Jedná sa o 108 m hlbokú fluviokrasovo-koróznu vertikálnu jaskyňu s dĺžkou 503 m s aktívnym vodným tokom. Je významná z geomorfologického a geologického hľadiska.

b) Podmienky ochrany

V zmysle § 24 ods. 4 zákona je v jaskyni **zakázané**:
a) vstúpiť alebo inak preniknúť do nej; zákaz sa nevzťahuje na vstup alebo iný prienik v súvislosti s výkonom štátneho dozoru alebo inej kontrolnej činnosti, s výkonom činnosti spojenej so zabezpečovaním odbornej starostlivosti o jaskyňu a jej ekosystémy, ak túto činnosť vykonáva alebo obstaráva organizácia ochrany prírody, na vstup do sprístupnenej jaskyne podľa odseku 15 a na vstup do verejnosti voľne prístupnej jaskyne podľa odseku 18,
b) poškodzovať a ničiť chemickú a mechanickú výplň jaskyne, biotopy živočíchov a ostatné zložky a prvky jaskynného ekosystému,
c) zbierať nerasty a skameneliny, archeologické nálezy, paleontologické nálezy a ich časti, chytať alebo usmrtiť živočíchy,
d) vykonávať činnosť meniacu stav vodných tokov, jazier a miest presakovania zrážkových vôd,
e) vykonávať technické geologické práce, banskú činnosť a činnosť vykonávanú banským spôsobom,
f) skladovať alebo vyrábať priemyselné výrobky, poľnohospodárske produkty a iné materiály,
g) táboriť, bivakovať alebo zakladať oheň,
h) vpustiť alebo ustajniť hospodárske zvieratá alebo domáce zvieratá,
i) organizovať telovýchovné, športové alebo kultúrno-výchovné podujatie, ako aj iné spoločenské podujatie prístupné verejnosti,
j) znečisťovať podzemné priestory,
k) rušiť pokoj a ticho,
l) umiestniť stavbu,
m) umiestniť reklamné alebo propagačné zariadenie, informačnú tabuľu neslúžiacu na ochranu jaskyne alebo robiť reklamu na vstup do nesprístupnenej jaskyne.

V zmysle § 24 ods. 5 zákona sa v jaskyni **súhlas** orgánu ochrany prírody vyžaduje na:
a) zriadenie výskumnej stacionárnej stanice alebo výskumnej plochy,
b) sprístupnenie a prevádzkovanie jaskyne alebo jej časti na kultúrno-výchovné účely, liečebné účely a na iné verejné sprístupnenie (ďalej len „sprístupnenie jaskyne“),
c) vykonávanie prípravy alebo výcviku a s nimi súvisiacich činností ozbrojenými zbormi, ozbrojenými silami, v oblasti civilnej ochrany, Hasičským a záchranným zborom, alebo zložkami integrovaného záchranného systému,
d) inštaláciu alebo použitie zariadenia na svetelné a hlukové efekty, najmä na ohňostroj, laserové zariadenie, intenzívny svetelný zdroj, reprodukovanú hudbu,
e) nakrúcanie filmu.

Výnimky z podmienok ochrany:

Na dané územie nie je vydaná výnimka na speleologický výskum a prieskum**.**

c) Charakteristika prírodných hodnôt

Územie Mojtínskeho krasu o celkovej rozlohe 84 km^2 je budované karbonátovými horninami vystupujúcimi v okolí obce Mojtín. Krasovým procesom tu najviac podliehajú svetlosivé wettersteinské vápence, ktoré vystupujú v podobe krýh ležiacich na strednotriasových dolomitoch a šedých vápencoch chočského príkrovu. V tesnej blízkosti Mojtína sú svetlosivé vápence prikryté paleogénnymi zlepencami, na ktoré sa viaže výskyt bauxitu (priepasť Bauxitová jama s hĺbkou 8 m), ktorý reprezentuje najvýznamnejšie nálezisko bauxitu na Slovensku. Morfologicky predstavuje Mojtínsky kras synklinálnu kotlinu v nadmorskej výške 620 až 700 metrov, z troch strán ohraničenú horskými hrebeňmi. Z hydrologického hľadiska má Mojtínska kotlina povrchový odtok len na JV okraji, kde vystupuje paleogénne súvrstvie (zlepence, flyšové bridlice), avšak po opustení flyšového podkladu sa voda stráca v dolomitoch. Ostatná časť kotliny nemá povrchový odtok. Synklinálne prehnutie vápencových vrstiev do stredu kotliny a najmä orientácia tektonických puklín na sever poukazuje na podzemné odvodnenie Mojtínskeho krasu smerom do Hluchej doliny, kde sa nachádzajú silné krasové pramene.

Mojtínska priepastná jaskyňa, tiež nazývaná Májová priepasť, je dlhá 503 m a hlboká 108 m. Na jej vzniku sa podieľal vodný tok pretekajúci jaskyňou. Následne boli jej priestory modelované a rozšírené priesakovými vodami. Zostupná časť priepasti má tvar komína hlbokého 15 m a je založená na tektonickej pukline v smere Z – V so sklonom 90°. Z dna priepasti stupňovite klesá dolu smerom na sever úzky meander, ktorý vyúsťuje do najväčšieho priestoru jaskyne – Suťového dómu. Ďalej jaskyňa pokračuje úzkymi, miestami rozširujúcimi sa chodbami až na jej súčasné dno do Melioračnej chodby. Za Suťovým dómom do priestorov chodby priteká z masívu vodný tok, odtiaľto priebeh jaskyne nadobúda horizontálny charakter. Známe priestory jaskyne končia vo vodnom sifóne v hĺbke 108 m od povrchu. Hydrologicky Mojtínska priepastná jaskyňa súvisí s krasovými prameňmi nachádzajúcimi sa v Hluchej doline (vyvieračka v Uhliskách), kde je nadmorská výška vyvierajúcich vôd 462 m, čiže približne 80 výškových metrov pod koncovým bodom jaskyne. Sintrová výzdoba v jaskyni je zastúpená hlavne v Suťovom dóme. Predstavujú ju sintrové záclony dlhé niekoľko metrov, kvaple do výšky 1 m a biele sintrové náteky. V Melioračnej chodbe sa nachádzajú najmä početné brká na strope. Pri speleologickom výskume boli v jaskyni pozorované zimujúce netopiere druhu podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*).

1.1.2. Časový prehľad vykonaných opatrení

Mojtínska priepastná jaskyňa bola objavená 17. 5. 1961, kedy sa prepadlo dno Závrtu č. 1 na Rovniach. Na pozvanie miestnych občanov priepasť preskúmal 21. 5. 1961 V. Bukovinský. Vyhotovil prvú mapu jaskyne, jej opis a s dobrovoľnými jaskyniarmi pokračoval v jej prieskume. Územie Mojtínskeho krasu geologicky preskúmal P. Janáčik (1963). Odborný výskum jaskýň a geomorfológiu vývoja krasu v Mojtíne vykonal A. Droppa (1973). Kompletnú mapu jaskyne vyhotovili miestni jaskyniari pod vedením M. Veliča (1984), ktorí osadili aj prvý uzáver vchodu. Hydrologický prieskum a farbenie vôd Mojtínskej kotliny a vyvieračiek v Hluchej doline sa realizovali v rokoch 1956 a 1966. Vyčistenie priestorov vstupnej šachty od domového odpadu zabezpečila Správa slovenských jaskýň v roku 2005. Podrobný biospeleologický výskum v jaskyni doteraz nebol realizovaný.

1.1.3. Zhodnotenie súčasného stavu

Mojtínska priepastná jaskyňa a celý jej ekosystém sa v súčasnosti nachádza v pomerne stabilnom stave. Občas je narušovaný znečistením povrchových vôd vtekajúcich do jaskyne, kontaminovaných najmä močovkou. Znečisťovaná odpadom je predovšetkým vstupná priepasť, na stenách ktorej sa tvoria plesne. Sintrová výzdoba v úsekoch jaskyne ďalej, resp. hlbšie pod vstupnou priepasťou je zachovalá.

1.2. Faktory a príčiny ohrozenia chráneného územia

Uzáver priepasti je v súčasnosti poškodený a nefunkčný. Vchod do priepasti sa nachádza priamo v intraviláne obce Mojtín. Obyvatelia obce ako aj iné osoby tak majú zjednodušený prístup do jej priestorov, čím môže dôjsť k poškodeniu sintrovej výzdoby, ako aj jej ďalších prírodných hodnôt. Priestory priepasti sú občasne znečisťované povrchovými vodami zmiešanými s močovkou, ktoré vtekajú do podzemia. K zlepšeniu tohto stavu môže prispieť cielená environmentálna výchova vedená priamo s obyvateľmi obce Mojtín.

1.3. Zhodnotenie vzťahu k územno-plánovacej dokumentácii regiónu a k dotknutým obciam

Územno-plánovacia dokumentácia pre obec Mojtín nie je v rozpore s predkladaným programom záchrany.

2. Opatrenia na odstránenie príčin ohrozenia

2.1. V oblasti legislatívy

V súčasnosti nie je potrebná legislatívna úprava opatrení realizovaných v chránenom území.

2.2. V oblasti praktickej starostlivosti

Vchod do Mojtínskej priepastnej jaskyne je v súčasnosti nezabezpečený, uzatvárací mechanizmus je poškodený a neplní svoju úlohu. Rebrík vo vstupnej priepasti je v značne

poškodenom stave a hrozí jeho odrhnutie, čím môže dôjsť k nešťastiu. Z hľadiska praktickej starostlivosti je potrebné vykonať rekonštrukciu uzatváracieho mechanizmu a výmenu vstupného rebríka vo vchode jaskyne.

2.3. V oblasti monitoringu

Po vykonaných opatreniach zo strany Správy slovenských jaskýň, a to najmä v oblasti praktickej starostlivosti a monitoringu, je predpoklad, že v budúcnosti dôjde k zlepšeniu ochrany podzemných priestorov Mojtínskej priepastnej jaskyne. Navrhujeme v dvojročnom trvaní monitorovať jaskyňu 1-krát mesačne dvomi členmi speleologickej strážnej služby so zreteľom na stav uzáveru a biotopov v jaskyni.

2.4. V oblasti výchovy a spolupráce s verejnosťou

Je potrebné oboznámiť verejnosť o hodnotách a zraniteľnosti tejto jaskyne. Navrhujeme realizovať environmentálnu výchovu s obyvateľmi obce formou prednášok so zreteľom na poukázanie hrozieb a rizík vyplývajúcich zo znečisťovania povrchových vôd. Túto činnosť môžu vykonávať odborní pracovníci Štátnej ochrany prírody, ako aj členovia speleologickej strážnej služby.

2.5. Harmonogram opatrení (termíny, náklady a zodpovednosť za realizáciu)

Lokalita č.:	**Názov:**	**Typ opatrenia:**	**Finančná čiastka (bez DPH) a zdroj:**	**Rok realizácie:**	**Zodpovedná organizácia:**	**Poznámka:**
1	Mojtínska priepastná jaskyňa (Strážovské vrchy)	1. Rekonštrukcia uzáveru a osadenie rebríka vo vstupnej priepasti	3000,- €	2018-2020	ŠOP SR-SSJ	
		2. Monitorovanie jaskyne a stavu uzáveru speleologickou strážnou službou	1200,- € (600€/rok/2 strážcovia)	2018-2020	ŠOP SR-SSJ	Monitoring zabezpečený členmi speleologickej strážnej služby
		3. Environmentálna výchova	500,- €	2018-2020	ŠOP SR-SSJ	

3. Záverečné údaje

3.1. Použité podklady a zdroje informácií

Bella, P. – Hlaváčová, I. – Holúbek, P. (2007). Zoznam jaskýň na Slovensku. Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, Liptovský Mikuláš, 1–364.

Bukovinský, V. (1961). Objav priepastnej jaskyne v Mojtíne. Krásy Slovenska, 38, 12, 457–459.

Bukovinský, V. (1962). Výskumy v Májovej priepasti. Krásy Slovenska, 39, 11, 438.

Bukovinský, V. (1963). Výskumy v Mojtínskom krase. Krásy Slovenska, 40, 12, 478.

Bukovinský, V. (1964). Z prieskumu Mojtínskeho krasu. Vlastivedný zborník Považia, Banská Bystrica, 6, 282–287.

Bukovinský, V. (1965). Výskumy v Mojtínskom krase. Krásy Slovenska, 42, 1, 16–17.

Bukovinský, V. (1966). Výskumy v Mojtínskom krase. Krásy Slovenska, 43, 4, 145.

Droppa, A. (1973). Speleologický výskum Mojtínskeho krasu, Československý kras, 24, 61–74.

Janáčik, P. (1963). Príspevok k poznaniu krasu Strážovskej hornatiny so zvláštnym zreteľom na Mojtínsku krasovú oblasť, Slovenský kras, 4, 3–33.

Ondruška, J. (2002). Zimoviská netopierov v Strážovských vrchoch. Vespertilio medzinárodný chiropterologický časopis, 6, 261–274.

Staník, P. – Iždinský, L. (2005). Praktická starostlivosť o jaskyne na Slovensku v roku 2004. Aragonit ,10, 31–33.

Zákon o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z.

4. Prílohy

4.1. Mapa priestorového rozčlenenia chráneného územia s lokalizáciou navrhovaných zásahov podľa katastrálnych a lesníckych máp

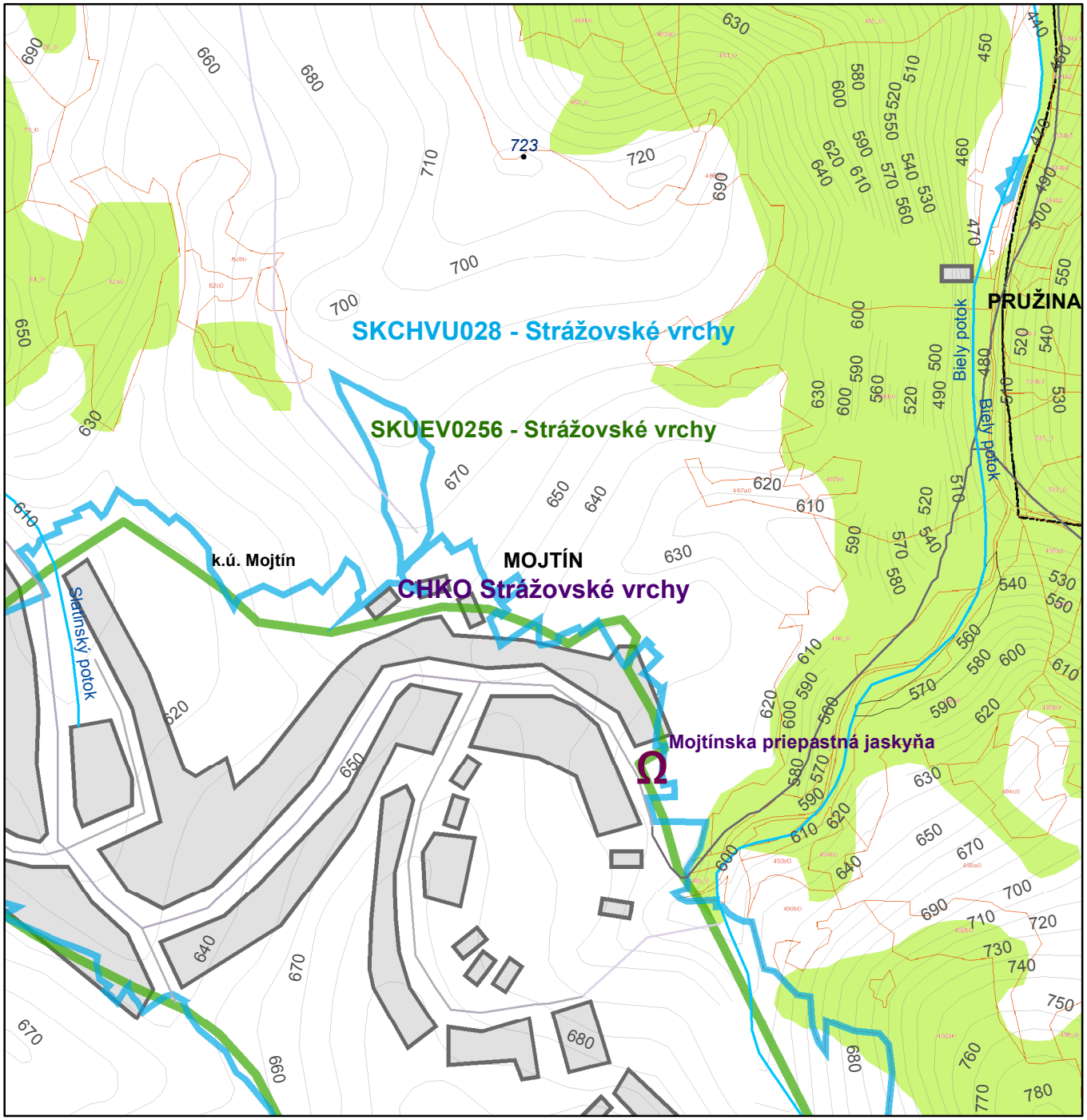
4.2. Prehľad foriem vlastníctva podľa druhov pozemkov

Jaskyne sú vo vlastníctve Slovenskej republiky a spravuje ich Štátna ochrana prírody, Správa slovenských jaskýň v Liptovskom Mikuláši. Vchod do Mojtínskej priepastnej jaskyne sa nachádza v katastrálnom území Mojtín, na pozemku parcelné číslo 730 KN registra "C", druh pozemku - trvalé trávne porasty, list vlastníctva nezaložený.

Mapa lokalizácie prírodnej pamiatky Mojtínska priepastná jaskyňa

Legenda

- Jaskyne
- Natura 2000 CHVU
- Natura 2000 UEV
- chránená krajinná oblasť
- Jednotky priestorového rozdelenia lesa
- ku

N

1:10 000

200 100 0 200 Metrov

LHC Beluša

Mapový podklad: GKÚ Bratislava, NLC Zvolen

Mojtínska priepastná jaskyňa

1:400

